

Školní program proti šikanování 2021/2022

Základní údaje

Ředitel	Ing. Josef Ineman
Telefon	222 315 470, 236 075 627-8
E-mail	ineman@spsdmasna.cz
Zástupce ředitele školy a školní metodik prevence	Mgr. Tomáš Lorman
Telefon	236 075 626
E-mail	lorman@spsdmasna.cz
Školní psycholožka	Mgr. Věra Kramerová
Telefon	236 075 631
E-mail	kramerova@spsdmasna.cz
Školní psycholožka	PhDr. Adéla Balážová
Telefon	236 075 631
E-mail	boubelova@spsdmasna.cz
Výchovná poradkyně	Mgr. Lenka Soukupová
Telefon	236 075 632
E-mail	soukupova@spsdmasna.cz

Použité zkratky

PPŠ	Preventivní program školy
ŠPPŠ	Školní program proti šikanování
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PP	Primární prevence
PPP	Pedagogicko – psychologická poradna
ŘŠ	Ředitel školy
ZŘŠ	Zástupce ředitele školy
ŠMP	Školní metodik prevence
ŠPP	Školní poradenské pracoviště
ŠP	Školní psycholožka
TU	Třídní učitel
VP	Výchovná poradkyně

Obsah

Základní údaje	1
Použité zkratky	1
1. Základní informace	3
1.1. Program proti šikanování v kontextu školy	3
1.2. Charakteristika šikanování.....	3
2. Analýza a evaluace	4
2.1. Projevy šikanování.....	4
2.2. Přímé varovné signály šikanování	4
2.3. Nepřímé varovné signály šikanování	4
2.4. Možné signály šikanování pro rodiče žáků	5
2.5. Zmapování situace.....	5
3. Motivování pedagogů pro změnu	6
4. Vzdělávání a supervize pedagogů	6
5. Realizační tým.....	6
6. Společný postup při řešení šikanování	6
6.1. Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu.....	7
6.2. Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany.....	7
7. Primární prevence ve třídních hodinách	8
8. Primární prevence ve výuce	8
9. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování	9
10. Ochranný režim	9
10.1. Odpovědnost školy	9
10.2. Dohledy během přestávek.....	9
10.3. Nápravná opatření.....	10
11. Spolupráce s rodiči	10
12. Školní poradenské služby	11
13. Spolupráce se specializovanými zařízeními.....	11
14. Vztahy se školami v okolí.....	12
15. Závěr	12
Příloha A – Dotazník pro žáky, zaměřený na klima ve třídě v souvislosti se šikanou.....	13
Příloha B – Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)	15
Příloha C – SHRUTÍ OPATŘENÍ MŠMT PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY VE ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH:.	16

1. Základní informace

1.1. Program proti šikanování v kontextu školy

K budování dobrého klimatu ve škole patří prevence sociálně nežádoucích jevů a zejména prevence šikany. Součástí minimálního preventivního programu je školní program proti šikanování. Za základ prevence šikanování na škole považujeme budování dobrých vztahů mezi žáky, mezi žáky a učiteli a také mezi učiteli a rodiči. Jasně stanovená pravidla řešení rizikových situací a otevřená komunikace pomáhá vytvářet bezpečné prostředí ve škole.

Naším cílem je snažit se vytvořit prostředí omezující vznik šikany. Být ve střehu a odhalit počínající šikanu dříve, než se plně rozvine. Vhodnými prostředky zamezit jejímu dalšímu trvání. Spolupracujeme s rodiči a případně s dalšími odborníky a organizacemi.

Na škole působí metodik prevence a školní psychologka. Škola má vytvořen školní poradenský tým, který krizové situace řeší. Podporujeme budování dobrých vztahů mezi žáky ve výuce i v třídních hodinách. Rozvíjíme u žáků komunikační dovednosti, jsou informováni o problematice šikany (co je šikana, jak se bránit, co dělat, když...). Monitorujeme klima tříd v souvislosti se šikanou a výskyt rizikového chování ve třídách. Vytváříme informační nástěnky. Podporujeme další vzdělávání učitelů.

Na prevenci šikany a při řešení jednotlivých případů učitelé spolupracují podle předem dohodnutých postupů.

1.2. Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočnický.

2. Analýza a evaluace

2.1. Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany podle typu agrese – typu nebo prostředku týrání patří:

- fyzická agrese, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti);
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí informačních a komunikačních technologií);
- smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Podstatnou vlastností šikany je skrytost. Ta je dána tím, že často odhalení zejména pokročilé šikany brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci vyšetřování včetně oběti. Z tohoto důvodů je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany.

2.2. Přímé varovné signály šikanování

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, štouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmouvání učitelům apod.

2.3. Nepřímé varovné signály šikanování

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

2.4. Možné signály šikanování pro rodiče žáků

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

2.5. Zmapování situace

Analýza situace školy je z hlediska plánování a realizace programu základem pro stanovení aktuálních cílů a kontroly jejich plnění. Pro potřeby monitoringu v rámci tvorby PPŠ a ŠPPŠ existují minimálně čtyři cílové skupiny, které slouží jako užitečné zdroje pro shromažďování informací: žáci, rodiče, pedagogové, škola jako celek. Pro monitorování názorů těchto cílových skupin škola využívá každým rokem systém elektronického vyhodnocení klimatu školy a jednotlivých tříd. Na základě konzultace se třídními učiteli jsou tato měření uskutečňována i mimořádně, v případech podezření na výskyt šikany.

Z dlouhodobého hlediska budou dalšími zdroji výstupů záznamů školního metodika prevence, záznamy četnosti výskytu rizikového chování (zejména od třídních učitelů), zápisy z výchovných komisí, prosté pozorování prostředí školy a chování žáků v něm atd.

Vzorový dotazník - viz Příloha A: Dotazník pro žáky, zaměřený na klima ve třídě v souvislosti se šikanou

3. Motivování pedagogů pro změnu

Vedení školy vytváří velmi dobré podmínky pro realizaci preventivních aktivit. Žáci i učitelé se mohou účastnit všech akcí, které škola pořádá. Vedení školy a školní poradenské pracoviště vítá vlastní iniciativu a náměty učitelů a žáků, které podporuje a pomáhá realizovat.

4. Vzdělávání a supervize pedagogů

Ředitel školy vytváří dobré podmínky pro realizaci ŠPPŠ, pověřuje vhodného pracovníka funkcí školního metodika prevence a podporuje soustavné vzdělávání pracovníků školy v oblasti prevence. Třídní učitelé mají možnost využít jednorázové konzultace i dlouhodobé supervize své činnosti v rámci školního poradenského pracoviště (viz bod 12).

5. Realizační tým

Školním metodikem prevence je Mgr. Tomáš Lorman, ve školním roce 2021/2022 zároveň zástupce ředitele školy. Školními psycholožkami jsou Mgr. Věra Kramerová a PhDr. Adéla Balážová. Funkci výchovné poradkyně vykonává Mgr. Lenka Soukupová. Uvedení pracovníci úzce spolupracují v rámci školního poradenského pracoviště (ŠPP).

Školní realizační tým je tvořen:

- Ředitel školy – Ing. Josef Ineman
- Zástupce ředitele školy a ŠMP – Mgr. Tomáš Lorman
- Školní psycholožka – Mgr. Věra Kramerová
- Školní psycholožka – PhDr. Adéla Balážová
- Výchovná poradkyně – Mgr. Lenka Soukupová

6. Společný postup při řešení šikanování

Proškolení pracovníci - školní metodik prevence a školní psycholožka, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodnou, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu (viz tabulka níže).

V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, odborník postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP.

Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou

zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývacím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například známky úzkostné poruchy.

Tabulka: Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování (Kolář, 2011)

(1) Situace, které zvládne škola sama

- (a) první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu;
- (b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

(2) Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku

- (c) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- (d) první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu;
- (e) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
- (f) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

viz Příloha B – zkrácený popis stadií šikanování

6.1. Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu

1. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
2. rozhovor s informátory a oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - 6.1. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 - 6.2. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
 - 7.1. metoda usmíření;
 - 7.2. metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
 - 8.1. efekt metody usmíření;
 - 8.2. oznámení potrestání agresorů;
9. rozhovor s rodiči oběti;
10. třídní schůzka;
11. práce s celou třídou. (Kolář, 2011)

6.2. Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory;
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny. (Kolář, 2011)

7. Primární prevence ve třídních hodinách

Cíle pro třídní učitele:

- Posilovat a vytvářet podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- Brát vážně všechny informace, se kterými se nám žáci svěří
- Podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky
- Vést žáky k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání
- Brát vážně všechny informace, se kterými se nám žáci svěří
- Informovat žáky i rodiče, na koho se obrátit při problémech – třídní učitel, školní metodik prevence, školní psychologka, vedení školy, linka důvěry...
- Snažit se mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ni. Třídní učitel by měl znát záliby svých žáků, zajímat se o to, jak tráví volný čas, a umět si s nimi o tom povídat, mají-li zájem.

8. Primární prevence ve výuce

Cíle pro pedagogické pracovníky:

- Podporovat při hodinách u žáků solidaritu, toleranci, vědomí sounáležitosti, uplatňovat spolupráci mezi žáky a rozvíjet jejich vzájemný respekt
- Jednat s dětmi jako s partnery, bez výjimky respektovat jejich práva, zároveň vést k plnění povinností
- Co nejvíce omezit nudu při výuce – šikana často vzniká jako zdroj zábavy pro agresory
- Udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- V kritických situacích dát jasně najevo, že toto chování je špatné a nelze je tolerovat
- Nebýt lhostejný k projevům agresivity, a to i v případě, že nejsem pověřen dozorem

9. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování

Žáci mají k dispozici informační středisko školy, tělocvičnu a posilovnu v budově školy. Oblíbené jsou fotbalové a florbalové turnaje. Svůj volný čas tráví mnoho žáků v mimoškolních sportovních a zájmových organizacích.

Pedagogičtí pracovníci školy podporují žáky v soutěžích a mimoškolních aktivitách:

- Soutěž „Studentská konference“, soutěž prací žáků – Žaludová, Kulíšková, Tříška, Bajer a další
- Soutěž v malování a počítačové grafice, Fotoakademie a soutěž Ajták –Kulíšková
- Soutěž v řízení drážní dopravy DOP3Sim Open – Bajer
- Soutěž v anglickém jazyce – Zálešáková, Lorman
- Olympiáda v českém jazyce, Literární soutěž – Červenková
- Olympiáda v matematice – Hofmanová
- Sportovní den školy – Bíža, Stockinger, Vondráčková
- Lyžařský výcvik – Bíža, Stockinger, Vondráčková
- Akce „Pěšky běžky“ a „Dřevěný muž“ a další – Bíža, Stockinger, Vondráčková
- Divadelní představení a výlety s kulturně-historickými tématy – Kunová

10. Ochranný režim

10.1. Odpovědnost školy

Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

10.2. Dohledy během přestávek

Všichni pedagogičtí pracovníci se podílí na dohledech o přestávkách mezi vyučovacími hodinami dle pevně daného časového harmonogramu. Dohledy jsou určeny pevně pro celý školní rok. Rozpis dohledů je veřejně přístupný v každém patře budov školy. Celkovou evidenci dohledů vede pověřený ZŘŠ Mgr. Tomáš Lorman.

10.3. Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy);
- snížení známky z chování;
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
- vyloučení ze školy při opakování násilí po rozhodnutí výchovné komise;
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

11. Spolupráce s rodiči

Rodiče, respektive zákonní zástupci žáků spolupracují se školou především prostřednictvím volených zástupců ve školské radě a prostřednictvím Rady rodičů. Základní potřebou programu školy je zajištění informovanosti rodičů/zákonných zástupců žáků o cílech a náplni jednotlivých aktivit a opatření. Této informovanosti je docíleno prostřednictvím webových stránek školy a zveřejněním tohoto dokumentu – ŠPPŠ.

- Rodiče mohou kontaktovat pedagogické pracovníky pomocí e-mailu nebo si mohou domluvit osobní schůzku.
- V případě problému se žákem jsou rodiče školou kontaktováni, informováni o problému. Společně (žák, rodiče, škola) problém řeší.
- Rodiče mají ŠPPŠ k dispozici na intranetových stránkách školy.
- Rodiče jsou informováni prostřednictvím internetových stránek školy o všech změnách ve školním rozvrhu, o školních akcích a dalších aktivitách.

12. Školní poradenské služby

Žáci i učitelé jsou informováni o možnosti kdykoli konzultovat své problémy se školním metodikem prevence, školní psycholožkou a odborníky na specializovaných pracovištích, jejichž kontaktní adresy a telefony jsou přílohou PPŠ na intranetových stránkách školy. Konzultační hodiny ŠMP a školní psycholožky jsou určeny dle potřeby žáků, pedagogických pracovníků a pevně pro školní rok 2021/2022:

Školní metodik prevence	středa 5. a 6. vyučovací hodina
Výchovná poradkyně a školní psycholožka	denně

13. Spolupráce se specializovanými zařízeními

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, školní psycholožky nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány zejména:

- v resortu školství – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách);
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. je při poskytování poradenských služeb (tj. také při intervenčních programech) nutné žáky, včetně jejich zákonných zástupců, předem informovat o charakteru poradenské služby. Využívá se tzv. informovaný souhlas (viz § 1 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.)

Výstupem práce externí odborné instituce by měla být písemná zpráva s adekvátními informacemi (§ 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.).

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

14. Vztahy se školami v okolí

Vedení školy a realizační tým spolupracuje se školami v okolí v případě výskytu šikany mezi žáky dotčených škol. Vzhledem k poloze školy se jedná o Střední průmyslovou školu sdělovací techniky, Panská 3, Praha 1.

15. Závěr

ŠPPŠ je určen pro všechny třídy, při výskytu problémů je operativně upravován, včetně aktivit ve třídách. ŠPPŠ bude v dalších letech zdokonalován a dlouhodobě se zaměří na další řešení projevů šikanování. Dlouhodobým cílem je dále rozvíjet kontakty s organizacemi, věnujícími se účinné prevenci ve smyslu metodického pokynu MŠMT.

V tištěné podobě bude ŠPPŠ po celý rok k dispozici ve sborovně školy. S programem jsou seznámeni všichni pedagogové a program je umístěn na intranetových stránkách školy.

Tento program vychází z Metodického pokynu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, č.j. 22 294/2013-1.

Vstupuje v platnost: od 1. 9. 2021

Vydává: Ing. Josef Ineman

Zpracoval: Mgr. Tomáš Lorman

Příloha A – Dotazník pro žáky, zaměřený na klima ve třídě v souvislosti se šikanou

Dotazník pro žáky

Třída: _____

1. Za „šikanování“ považuji, když někdo před ostatními: (zaškrtni libovolné množství možností)
 - a. Někomu nadává
 - b. Někomu se posmívá
 - c. Někoho uhodí
 - d. Do někoho strká
 - e. Někomu vyhrožuje
 - f. Někomu tělesně ubližuje
 - g. Někoho osobně uráží
 - h. Uráží spolužákovu rodinu
 - i. Má poznámky se sexistickým obsahem
 - j. Někomu bere nebo ničí věci
 - k. Někoho uráží z rasových důvodů

2. Vyjmenuj další projevy, které považuješ za šikanování:

3. Vyskytuje se šikanování v naší třídě:
 - a. Ano, velmi často
 - b. Ano, občas
 - c. Ano, ale jen někdy
 - d. Určitě ne
 - e. Nevím, nesetkal /a jsem se s ním

4. Stalo se ti někdy, že jsi nešel/nešla do školy ze strachu, že tě někdo bude šikanovat?
 - a. Ano, často
 - b. Ano, několikrát
 - c. Ano, jen jednou
 - d. Ne, nikdy
 - e. Ne, ale na základní škole ano

5. Viděl/a jsi někdy ve tvé třídě, že někdo někoho šikanuje?

- a. Ano, často
- b. Ano, několikrát
- c. Ano, jen jednou
- d. Ne, nikdy
- e. Ne, ale na základní škole ano

6. Podílel/a ses někdy na šikaně někoho jiného?

- a. Ano, často
- b. Ano, několikrát
- c. Ano, jen jednou
- d. Ne, nikdy
- e. Ne, ale na základní škole ano

7. Co by podle tebe měl udělat učitel, když si všimne, že se jeden žák takovým způsobem ke spolužákovi zachová?

8. Proč podle tebe někteří žáci šikanují druhé:

9. Byl/a jsi ty sám/sama někdy na této škole šikanován:

- a. Ano, často
- b. Ano, několikrát
- c. Ano, jen jednou
- d. Ne, nikdy
- e. Ne, ale na základní škole ano

Příloha B – Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace ...

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozdělení na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druhí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Příloha C – SHRUTÍ OPATŘENÍ MŠMT PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY VE ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH:

- MŠMT již v roce 2013 vydalo pro případy šikany ve školách **Metodický pokyn k řešení šikanování včetně postupu při řešení šikany a nastavení klimatu ve škole:**

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>

- MŠMT dále nabízí školám nástroj, který napomáhá při řešení rizikového chování žáků

– Individuální výchovný plán (známý pod názvem Smlouvy s rodiči):

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodicke-doporuceni-msmt-pro-praci-s-individualnim>

- Národní institut pro další vzdělávání nabízí školám různé programy a semináře pro učitele, které řeší téma šikany, například:

http://www.nidv.cz/aplikace/prihlasovani/kurzy_prihlasit.php?id_kurzu=42308&operace=detail

- MŠMT také certifikuje programy primární prevence rizikového chování, které nabízí nejrozličnější organizace: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/seznam-certikovanych-organizaci-a-programu-primarni-prevence?highlightWords=%C5%A1ikana>

- Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků na školách

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vyuziti-pravnich-opatreni-pri-reseni-problemoveho-chovani>

- V případě, že se vás problém šikany týká a rádi byste tuto situaci řešili s odborníky, lze se obrátit na místní pedagogicko-psychologickou poradnu, případně využijte následujících kontaktů –

- Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
- Společenství proti šikaně, www.sikana.org
- Internet poradna, www.internetporadna.cz

Pokud budete mít zájem obrátit se dotazy ohledně šikany přímo na MŠMT, využijte, prosíme, následující kontakt prevence@msmt.cz